

EDINOST

„EDINOST“
Izaja po trikrat na teden v šestih iz-
dankih ob **četrtek**, **četrtkih**
in **sobotah**. Zjutranje izdanje iz-
haja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7.
uri večer. — Obojno izdanje stane:
za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50
za tri mesece . . . 3.— „ „ „ 4.50
za pol leta . . . 6.— „ „ „ 9.—
za vsa leta . . . 12.— „ „ „ 18.—
Naročnine se plačevati naprej na naročbe
brez priložene naročilne se uprava se
ozira.

Posamične številke se dobivajo v pro-
dajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč.,
izven Trsta po 4 nč.

Oglasi se računajo po tarifi v petitu; za
naslove s debelimi črkami se plačuje
prostor, kolikor obsega navadnih vrstic.
Poslana, osmrtnice in javne zahvale, do-
mači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu
ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora
biti frankovano, kor nefrankovano se ne
sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase spre-
jema **upravnništvo** ulica Molino pic-
colo št. 3. II. nadst. Naročnino in oglaš
je plačevati loco Trst. Odprište reklame
dije so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinosti je moč“.

Sredstva kulture.

Tako Nemci kakor Italijani se poslužujejo v
hipih, v katerih se vzpenja njihova politična strast
do skrajnega vrhunca, zoper nas sredstev, ki so
sama na sebi ognjusna, ki pa natančno označajo
duševno vrednost našega nasprotnika. Čitatelji že
uganejo, kaj hočemo reči, ker mnogi od njih so
že znani s tem bojnim sredstvom svojega politič-
nega sovražnika. Ker bi namreč le-ta — v svojem
slepem sovraštvu do vsega kar je slovanski —
najraje pograbil po najhujem in se „osvetil“ nad
nami za to, ker smo Slovani, pa mu brani ta
šmentani zakon, pa sega po — — — — —
gnojusobi, ker ve, da mu po tej poti zakoni ne mo-
rejo tako do živega. V metanju jajc pa kaže za-
jedno vrhunec svojega zaničevanja do nas in nas
hoče s tem žaliti tudi na časti do skrajnega. Se-
veda si ne misli nasprotnik pri tem svojem poba-
linskem postopanju, da si vsa ta žaljenja mi jako
dobro zapomnimo in mu jih utegnemo še prav
kmalo vrniti, seveda na drug način, — kajti on v
svoji mržnji niti sanjati ni zmožen, da bi Slovan
kedar prišel do moči.

In tako žali dalje in tako zaničuje dalje po
načinu, s sredstvom, kakoršnega se posluževati
zamore samo kak poulični raztrgani paglavec.

Pravimo, da nas nasprotnik zaničuje, zaničuje
za to, ker smo Slovani, in ker se hočemo na
podlagi lastne narodnosti dvigniti do svobode in
izomike.

Ves pravičen svet naj sodi, da-li je res vreden
zaničevanja narod, ki hoče to, ki hoče biti kultu-
ren. Da-li je res vreden zaničevanja oni, ki hoče
živeti in se razvijati duševno in telesno? Sleherni
razumen človek kima priznalno z glavo, ako vidi
mladeniča, ki tvega vse, da napreduje, tako du-
ševno, kakor telesno. Komu pa prihaja na um, da
bi zaničeval mladeniča zaradi tega? Tacega člo-
veka bi zaničevali drugi, ki bi zaničeval mladeniča

za to. In ta mladenič smo mi Slovani; ta mlade-
nič, čil in jak, ki se razvija in se razvijati hoče,
duševno in gmetno.

Ali pa moremo za to, da smo še mladenič?
Ali moremo za to, da nismo že sivi, hromi starci?
Čemu bi nas torej zaničevali hromi starci, ker še
nismo skusili sveta toliko in — tako, kakor oni?

No, reči pa moramo, da nas naše mladeništvu,
naša sveža mladost ravno veseli in zaradi te mla-
dosti bi nas „hromi starci“ morali marveč zavi-
dati, a ne zaničevati, kajti se zavidanjem gleda
starec na krepost mladeniča, ki je starcu že mi-
nola. Ali pa nas morda zaničujejo iz — zavisti?
To nam je težko verjeti, saj se sami smatrajo
inteligentnimi, nad vse nizko vzvišenimi! In zani-
čevanje iz zavisti je podla strast, nevredna člo-
veka izomikanega v resnici. Ako so „hromi starci“
zares izomikani, ako so zares vitežki, potem sedijo
na svoj očetovski stol in gledali bodo dobrohotnim
smehljajem, kako se razvijamo mi mladeniči. Po-
svarijo nas in pokarajo morda tu in tam, toda zopet
nam bodo pritrjevali pohvalno, ako smo se obnesli
dobro. To bi bilo viteško, to bi bilo plemenito:
veseliti se na razvitku Slovanstva, zanimati se za
njega krepko dviganje k vrhuncu in s ponosom
gledati sadonosni upliv svoje očetovske kulture na
nas — mladeniče!

Toda tega oni ne storijo, oni nočejo biti vi-
težki, kajti oni nas zavirajo na napredku, na du-
ševnem in telesnem razvitku. Oni niso podobni
dobremu očetu, veselečemu se nad mlajšim rodom,
marveč podobni so očemu, ki hoče spraviti od
hiše polnoletne sinove, ker hote gospodariti sami
v njej; z drugimi besedami: oni hočejo biti kri-
vični! In ker hočejo biti krivični iz sebičnosti,
zaradi tega nas zaničujejo, zaradi tega iščejo svo-
jemu zaničevanju, svojemu zatiranju „tehtnih“
vzrokov, ki pa so vse drugo, nego tehtni.

In ta njihova sebičnost podaja jim v roko
sredstva gojilnih jajc in družih rečij, katere imeno-

novati se studi čistemu človeku; in to baš so sred-
stva, kakoršnih se zares more posluževati s ebični
očem, ki hoče spraviti s posestva polnoletne res-
nične gospodarje.

Radi tega nastopanja pa zaslužijo baš oni
vse naše zaničevanje, zaslužijo, da korakamo mi
preko vseh njihovih gnjilih jajc, preko vse njihove
nesnage k našemu vrhuncu, k našemu cilju!

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 13. avgusta 1897.

K položaju. Grof Dzieduszycki je sestavil
načrt adrese na krono večine zbornice poslancev,
ki se sicer ni vsprejel, ker sploh ni prišlo do odresne
razprave, kateri adresi pa so slovesno pritrdile vse
skupine in je to adresu sploh smatrati programom
večine. V menenju torej, da je sestavitelj te adrese
v prvi vrsti poklican, tolmačiti nakane Poljakov,
obrnil se je do njega moravski Čeh dr. Stransky
z vprašanjem, da-li ostanejo Poljaki v vseh slučajih
zvesti svojim zaveznikom. Grof Dzieduszyckymeni v
svojem odgovoru, da Poljaki bodo
vztrajali na vsak način na adresnem
načrtu večine in da bi smatrali za največjo nevarnost,
ako bi se vlada hotela umikati pred nemškimi ob-
strukcijonisti. Poljskemu grofu se vidi nemogoče,
da bi poljski klub zapustil večino, dokler ista
ostane zvesta ukupnemu programu. Nadeja se to-
rej, da državopatrijotički zmisel in potrpežljiva
vztrajnost avtonomistiških strank najdeja svoje
plačilo v dosegi urejenih ustavnih odnošajev. S
tem se pomnoži tudi potrebna avtoriteta vlade,
ako se bode v osrednjem parlamentu opirala na
večino, sestoječo iz vseh narodov Avstrije.

Nadaljnja bodočnost nam že pokaže, v ko-
liko je gospod grof izrazil menenje svojih tovari-
šev. Samo jedna pripomba nam bodi dovoljena.
Ako je vladi potrebno, da se opira na večino, se-
stoječo iz vseh narodnosti, treba pa tudi, da se

„Poleg tega“, je pristavil konečno, „zapišem
vam jaz v pogodbi, ki mi jo je sestavil danes moj
notar, dvesto tisoč frankov; vem, da nimate niče-
sar. Dan po poroki dvignete svoto pri mojemu
bankirju.“

„Jaz ne zahtevam vašega denarja, gospod
baron“, vskliknil je Nantas, „jaz hočem samo vašo
hčer...“

Stari pa mu je prestrigel govor.

„Vi nimate pravice, da bi kaj odklonili in
moja hči se ne more oženiti z možem, ki je ubož-
nej nego ona... Jaz vam dam samo doto, katero
sem za vas odločil, drugega nič. Morda ste raču-
nali, da bode zetev bogatejša; splošno se misli,
da sem premožnejši, nego je resnica.“

In ko je mladi mož molče pogoltnil tudi to
grozno opombo, končal je baron razgovor pozvo-
nivši slugi.

„Josip, recite gospodičini, naj pride takej v
mojo delalno sobo.“

Ustal je in ne spregovorivši besedice več sto-
pal počasi po sobi. Nantas je stal ravno in nepre-
mično. Varal je tega starčka, čutil se majhnega in
onemoglega pred njim. Konečno je ustopila Flavija.

„Tu, dete“, je spregovoril baron, „je ta mož.
Poroka se bode vršila bako hitro bodo to pre-
puščale zakonito potrebne formalnosti.“

S tem je odšel iz sobe pustivši oba sama.
(Pride še.)

PODLISTEK

Nantas.

ROMAN.

Francoški spisal Z., prevel Minko.

Baron pa mu je odmigal pretečim obrazom.

„Kako? kaj naj vam dovolim?... Vi nimate
pravice, da tu govorite. Povem vam samo, kar vam
povedati moram in kar ste prisiljeni poslušati, ki
stojite kakor krivec pred menoj... Naprtili ste mi
brezmejno sramoto. Poglejte to hišo; več nego
tristo let je naš rod živel v njej brez madeža na
svoji časti. Ali ne občutite prav nič stoletne do-
stojanstvenosti in spoštovanja, ki počiva v njej.
Vse to ste torej poteptali v prah. Toliko da nisem
umrl strahu in bolesti in danes se mi trese roka,
kakor bi bil na jedenkrat postal deset let stareji.
Molčite in poslušajte me.“

Nantas je obledel zeló. Naložil si je uprav
težko nalogo. Ukljub temu je hotel zaščititi strast
z zaslepljenostjo.

„Zgubil sem glavo“, je mrmral, izmišljujé si
roman, kateri bi mogel pripovedati. „Nisem mogel
videti gospodičine Flavije...“

Pri imenu svoje hčere je baron vstal in za-
vpil grmečim glasom:

„Molčite! Povedal sem vam, da ne maram
vedeti ničesar. Da-li je moja hči bila pri vas ali
ste bili vi pri njej, to zame nima nikakega po-

mena. Nisem vas vprašal o ničemer in tudi ne
maram izvedeti od vas ničesar. Ohranite za-se obe
poročili; s tako nesnago nočem imeti opraviti ni-
česar.“

Treščil se in utrujen se je spustil zopet na
stol. Globoko ganjen, poklonil se je Nantas ukljub
moči, katero je imel nad seboj. Za nekaj časa je
spregovoril starec zopet suhoparno, kakor kdo, ki
razpravlja trgovske stvari.

„Prosim vas, oprostite mi, gospod; obljubil
sem, da ostanem hladnokrvn. Ne vi ste moj, am-
pak jaz sem vaš, ker se moram udati vaši diskret-
nosti. Vi ste tu, da mi nasvetujete potrebno po-
godbeno postopanje. Mirno hočeva torej razprav-
ljati stvar.“

Na to je govoril s prisiljeno mirnostjo kakor
oskrbnik, ki hoče v dobroti poravnati posel tičoč
se časti, s katerim se ukvarja le nerad. Mirnega
glasu je nadaljeval:

„Gospodičina Flavija je po smrti svoje ma-
tere podedovala dvesto tisoč frankov, katere sme
vzdigniti na dan poroke. Svota se je že obresto-
vala. Tu so moji računi kakor varuha, blagovolite
jih pregledati.“

Pri tem je odprl s papirji napolnjen zvezek
ter glasno čital dolge vrste števil. Zaman se je
prizadeval Nantas, da bi ga ustavil. Gonil ga je
ta priprost, pošteni starček, ki se mu je zdel zeló
plemenit, odkar se je umiril.

vsi ti narodi zadovolje, da bodo potem z veseljem podpirali poslance, da bodo le-ti potem tem loz podpirali vlado. Kar pa se tiče potrpežljive vztrajnosti, v tem pogledu so avstrijski nemški narodi podali že toliko sijajnih dokazov, da jim sedaj pač ne preostaja drugega, nego da zahtevajo — zasluženo plačilo!

Vseslovenski shod. „Slov. svet“ piše: Vseslovenski shod naj bi se kmalu sezval; tako željo so izrazili koroški in štirski Slovenci, in njim se pridružujejo soplemeniki vseh slovenskih pokrajin ter dokazujejo potrebo takega shoda. Gledé na kraj niso misli jedine: najprej so želeli, naj bi se sezval shod v Celovec ali Celje, ker na Koroškem in Štirskem se vrše nemške demonstracije proti osrednji vladi in Slovincem. V „Edinosti“ pa kažejo na umestnost Ljubljane in pozivljejo, naj bi po vzgledu praškega župana, vodil vso stvar Ljub. župan Hribar. Ne bojazen, pač pa prikladnost sredstva za namen, zlasti v tem času, kaže, da bi se shod vršil na Kranjskem in valed tega seveda najprimerniše v Ljubljani. Štirski rodoljubi so uže dobili nalog, po svoje delovati za uresničenje nasvetovanega shoda. Kajti od drž. poslancev boče zavisno, kakó jo ukrenejo in krenejo v bližnji bodočnosti. Drugi zastopniki in rodoljubi jim utegnejo dati nasvetov, priporočila: če pa se drž. zastopniki ne zedinijo sami, vsi shodi v smislu aktualnosti nič ne pomagajo. Stvar tržaških Slovencev je posredno v dobrih rokah, ker p. imorski slovanski zastopniki so gledé primorskih Slovanov, torej tudi gledé tržaških solidarni, vse druge jugoslovanske dežele pa imajo svoje izvoljence, tem so Hrvatje in Slovenci izročili svoje polnomočje pred par meseci, smatrali so jih za dobre in umestne pooblaščenice, spodobilo se torej tudi, da dajo njim prvo besedo. Kakor ste si postlali, takó boste ležali; če ste imeli zaupanje vanje pred malo meseci, ste prisiljeni imeti je tudi sedaj; kajti dogodilo se ni nič ne za povečanje, ne za kracenje in manjšanje tega zaupanja. Druga pa je s potrebo, da se narod izjavi gledé na razne dogodke po volitvah in gledé na obče, nadalje trajajoče položanje med južnimi Slovani. Na to stran naj se narod pokaže jedine ne le sam seboj, temveč tudi solidaren pred vsem z Čehi, in tu naj izreče narod, da solidarnost predpolaga zjedinjenje ne le programatično, temveč tudi taktično. No o tem je treba še drugačnih pojasnil. Dostavljamo le, da nemške liberalne in nacijske stranke in frakcije že žugajo, da bi delale zapreke vseslovenskemu shodu, zlasti ko bi se vršil v mestih, kjer imajo Nemci vajeti v rokah.

Državna uprava — gani se! Policija je politična oblast in kakor taka ima nalog, skrbeti za javni red in to se sredstvi, dopuščenimi jej po zakonih politične uprave. Ako je prekršil policist ta sredstva, storil se je kaznjivega in se ga more odpustiti iz službe.

V razumno in resno vladovani državi so nezakonnosti policijske naravnost nemogoče, ako pa se take nezakonnosti vendar-le zgodijo, tedaj je za državo skrajni čas, da porabi vso svojo avtoriteto proti takim razmeram.

V Avstriji, v državi v sredi prosvitljene Evrope, se dogajajo take reči, se dogajajo take nezakonnosti in to posebno tam, kjer imajo občine policijsko oblast. Navesti hočemo samo na kratko fakta policijske nezakonnosti, kakoršne se dogajajo v Češkem mestu Moste. Tam se je ustanovil takorekoč nekaj klub nemških pobijalcev. Ti pobijalci hodijo po noči okrog s težkimi koli, napadajo mirne ljudi na ulici ter jih neusmiljeno pretepajo. Njihov namen je v prvi vrsti, pobijati Čeha, a ne prizanašajo tudi Nemcem, ako ne trobijo v njihov rog. Po noči, a tudi po dnevi, na ulici napadajo vsakega, ki se ne odzove na njihov klic „heiló!“

Po noči minule nedelje so razbili dva mirna Nemca, ker se nista ozdvala njihovemu pobalinskemu „pozdravu“. V zaporih pa se nahaja mnogo Čehov, ki so težko ranjeni. Vsi ti ljudje so dostojno oblečeni in jim ni poznati, da bi bili izizvali. Vendar se je ravnalo najgrje žnjimi. Ranjene in razbite po glavi, vratu, rokah in po životu vlekli so policaji kakor žival v zapor in jih tam trpinčili v pravem pomenu besede. Jednega Čeha je sunil policaj s škornjem v glavo, da mu je strl celjusi, drugega je treščil policaj s tako silo proti ležišču, da si je revež presekao nos na železju postelje. Tretjega, katerega so privlekli na pol one-

svetelega na stražnico, udaril je policaj z ojstrino sablje po hrutu in mu usmrtil grozno rano. Vse to se je godilo ubogim Čehom jedino radi tega, ker so Slovani Ali ne kličete vse to naši vladi, da stori konec takim nečloveškim dogodkom? Na sredi ulice je moral žandar braniti nekega Čeha pred surovostjo policista! Vse to je dokazano s pričami, ki se množe od dne do dne za sodno postopanje, ki se je uvelo proti germanskim zločincem, in vendar si še drane župan mesta Moste javno in uradno tajiti vsa ta krvava dejstva!

To je že menda najskrajnejše, kar se pripetiti more v 19. stoletju. In take odnošaje pesnemajo tudi Nemci in njih policisti tudi v Celju, potem pa obrekujejo nas, da smo jih izizivali. Seveda mi jih izizivamo, ker smo prenehali javno tajiti svojo narodnost, mi jih izizivamo, ker se ne damo poteptati v prah od njihovih germanskih podplatov, ker oni se čutijo za „Herrenvolk“ in nas smatrajo za sužnje. Toda ta pesem je pri kraju, sedaj bodo pele druge strune!

Ali tu še jedno besedo do državne uprave. Gori smo že rekli, da, kadar so nastopili taki odnošaji, je za državo skrajni čas, da poseže vmes z vso avtoriteto svojo. Čuje se, da hoče vlada zopet poskusiti svojo srečo za spravo med Nemci in Čehi. Toda, za božjo voljo, kakih vspehov se more nadejati grof Badeni, ako ne zaustavi grdega posla onim, ki na tak barbarski način preludirajo novim pogajanjem. Po taki poti morajo postati Čehi le še bolj trdi. In ni malo se ne bi čudili, ako bi rekel užaljeni narod češki: S takimi ljudmi se nočem pogajati! Dokler boče vlada z rokavicami tipala take ljudi, dotlej gotovo ne reši velikega in za vso državo pomembnega vprašanja češkega!

Spor med Avstro-Ogersko in Bolgarsko. V zadnjem izdanju smo sporočili že o sporu, ki je nastal med našo državo in Bolgarsko. Žal, da je dotična notica naša zašla po pomoti na zadnjo stran med razne vesti. Diplomatiške zveze se sicer niso pretrgale, ali spor je vendar akuten. Včeraj je avstro-ogerski pooblaščenec baron Call prijavil ogerski vladi, da je po nalogu ministra za vnanje stvari nastopil daljši dopust, in da boče tajnik legacije vodil posle diplom. agencije avstro-ogerske.

Naše ministerstvo za vnanje stvari je baje že dne 31. julija opozorilo zastopnika Bolgarske na Dunaju, da avstrijska vlada pričakuje za gotovo, da izjavi Bolgarska vlada, da ministeraki predsednik Stojlov ni govoril onih za Avstrijo žaljivih besed, katere mu je položil v usta neki nemški časnikar. Zastopnik Bolgarske je obljubil sicer, da boče ustrezno zahtevi avstrijske vlade, ali dotične izjave vendar-le ni bilo na dan. Stvar se je še poostrila s tem, da so tudi bulgarski časopisi ostro pisali o Avstro-Ogerski. Ker torej Avstro-Ogerska ni zadobila zahtevanega zadoščenja, dobil je sedaj naš zastopnik v Sredcu nalog, da mora zapustiti glavno mesto Bolgarske.

Z Dunaja poročajo, da tam vse govori o nastalem sporu med Avstro-Ogersko in Bolgarsko.

Mi verujemo in smo tudi uverjeni, da je naše ministerstvo za vnanje stvari storilo vse možno, da se izogne temu sporu in da je je le dolžna skrb za ugled in avtoriteto države avstro-ogerske prisilila do tega koraka. Ali postopanje nemško-židovskega novinstva se nam gnusi, ki meče sedaj najdebeleje kamenje na Bolgarsko, na isto Bolgarsko, kateri niso mogli nikdar napeti dovolj hvale, dokler jih je tamošnja vlada obsipala s tisočaki. Specijelno o „N. Freie Presse“ je znano, da je dobivala po mnogo tisočev od pokojnega tirana Stambuljeva. Tem ljudem tiči res v žepu: poštenje, čast, domovina — Bog!

Umor ministerskega predsednika španjskega. Morilec Angiolillo je povsem miren; je in pije velikim apetitom in spi dobro. Iz Madrida poročajo, da so uverjeni tamošnji politični krogi, da ta grozni čin ne ostane osamljen. Boje se tam, da je to umorstvo še le začetek celi vrsti političkih zlorestev te vrste. Tako je baje določil shod anarhistov v Londonu. Pri Acciaritu — ki je bil nedavno napal kralja italijanskega — so bili našli fotografirano skupino in na tej skupini je tudi slika Angiolilla. Iz tega sklepajo, da je nekaka zveza med napadom na kralja italijanskega in umorom ministerskega predsednika španjskega.

V Amsterdamu se je zbralo več anarhistov in — socialistov pred španjskim poslaništvom, kjer so kričali: Živela anarhija!

Različne vesti.

Mestni svet tržaški je imel predsinodnem svojo XX. javno sejo. Župan je prijavil, da mu je brzojavil predsednik tramwaya, da je osrednje vodstvo te družbe v Bruselju vsprejelo po mestnem svetu sklenjene pogoje za uvedenje tramwaya na elektriko. Predsednikom odseka za preskrbljevanje vode so izvolili župana Dompierija. — Premije za gradnjo norišnice so se devolile inženirjema Morin Gonstians in Pavel de Carunnel v Parizu, inženirju Tevelingu v Eberwaldu na Nemškem, inženirju Vincencu Canettiju skupno s prof. Mazonana in prof. Braidotti - ju v Trstu. Nadalje je mestni svet dovolil eksekutivi nadaljni kredit 200.000 gl. v cento corrente pri nekem bančnem zavodu, ker se je v proračunski razpravi dovoljeni kredit gl. 600.000 že skrčil na 60.000 gl. Občina je prosila vlado, da bi podaljšala na 18 let za 12 let dovoljeno delno razbremenitev od stanarine za one hiše, ki se prezidujejo iz zdravstvenih ozirnov; na to prošnjo je odgovorila vlada, da je pripravljena v to, ako se tudi občina odpove dotični dokladi za to dobo. Mestni svet je dovolil v to. Dovolili so se še nekateri krediti in župan je zaključil sejo ob 9. uri zvečer.

Odlikovanje. Njegovo Veličanstvo presvetli cesar je podelil gospodu Antonu Muhi, županu v Lokvi in dež. poslancu, zlati križec za zasluge s krono. To odlikovanje je dobil gosp. Muha radi njegovih zaslug za pogozdovanje Krasa. Čestitamo!

Rojstni dan našega cesarja. Običajnega obhoda po mestu na predvečer rojstvenega dne našega presvetlega cesarja se udeleži tudi „De. podporno društvo“ z zastavo. Členi društva so naprošeni, da nastopijo v častnem številu.

Vrhunec italijanske kulture v Istri. Je sicer neverjetno to, kar hočemo povedati tu svojim čitateljem; toda vzlic vsej svoji neverjetnosti je resnično. In ker je zajedno neverjetno in vendar resnično, je najbolj kričeči in ob enem najzaneslivejši znak istrskih razmer.

Pred kakimi dobrimi 4 meseci je umrla v Materadi — občina Umag — žena posestnika M. Tonkela, ostavivša v neopisni žalosti soproga in drobne otročice. Da se vsaj nekoliko oddolži mili pokojnici, dal jej je žalujoči soprog postaviti na grob spomenik hrvatskim napisom. Občina pa mu je naložila, da mora v treh dneh spraviti spomenik z groba, ali pa napraviti napis v ital. ali — latinskem jeziku. Kakor pošten Hrvat se gosp. Tonkela ni hotel pokoriti temu ukazu. In veste, kaj se je zgodilo potem? Občinsko glavarstvo je poslalo občinskega slugo in še jednega težaka, da vržeta spomenik z groba. Ta nalog se je izvel točno in sedaj leži spomenik na ulici, razbit na več kosov!!!

Proti gori omenjenemu nalogu občinskega glavarstva se je pritožil Tonkela na okrajno glavarstvo v Poreču. Glavarstvo je menda povprašalo na občini, kako stoji stvar. Sedaj pa ne vemo: ali občina ni odgovorila ničesar, ali pa jej je okr. glavarstvo dalo pravo, to pa vemo, da je spomenik bil že porušen, predno je Tonkela dobil kako rešitev. Zoper vse to postopanje jeložil Tonkela pritožbo na c. kr. namestništvo in pričakuje sedaj odgovora.

Toda pribiti treba še to, da na občini v Umagu niti niso hoteli vsprejeti predpisane take, ampak načelnik je zagrozil Tonkeli, da mu da izkopati soprogo in jo zakopati v skupni grob.

Gosp. načelnik v Umagu je zlezel menda s to grožnjo na višek italijanske kulture. Ti širitelji italijanske kulture se sklicujejo — da bi opravičili svoje brutalno postopanje — na neki pravilnik, veljaven za njihov pokopališče, kakor da imajo njihovi „regolamenti“ večjo veljavo, nego pa zakoni, katere je potrdil naš cesar in kralj in po katerih smejo Slovenci in Hrvatje povsodi rabiti svoj jezik!

Ta čin, ta grozen čin na pokopališču občine Umag, kaže, kako grozne so razmere v Istri, kako grozno so zdijali naši nasprotniki v svojem čutstvovanju. Ta zdijvanost ne pozna nobene meje več. —

Mi mislimo, da bi moral že ta jedini dogodek zadoščati, da se združe vse hrvatske in slovenske stranke v skupen edločen odpor, da se odpravijo take zdijvane razmere! Rojaki, usmilit se trpinov v Istri!

Deželni jezik 1b. Zakaj smo tu zapisali 1b? Čitatelji, vsaj nekateri, vedo, da znanujejo po mestih hiše s številkami 1, 1a, 1b; to pomenja, da spadajo vse tri številke pod številko 1, a da se dobile pozneje dve hiši številki 1a in 1b zaradi tega, ker so morale biti uvrščeni pod št. 1. — Tako nekako je z „deželnimi“ jeziki v Avstriji. Po sestavi naše države v narodnosti, pride na vsako krčevino po par jezikov, to pa radi tega, ker povsodi nekako zvonec nosi naš — državni nemški jezik, oziroma jezik št. 1. Seveda se št. 1 ne upošteva v tistem obsegu, kakor bi to radi tam gori na Dunaju, marveč, pomaknejo na njeno mesto radi drugi 1 in ta je: madjarski ali pa italijanski. Po avstrijskem državnem jezikovnem indeksu bi pa moral seveda imeti vedno št. 1 nemški jezik, za št. 1a bi prišel n. pr. na Primorskem italijanski in za št. 1b slovenski jezik.

Recimo, da sme na tem indeksu zaznamovani za svoj jezik s št. 1b, tedaj imamo pravico stati s to številko povsodi na Primorskem poleg št. 1a, ker naš jezik v resnici obstoji in je pripoznan „deželni“ jezikom.

V resnici pa temu ni tako po naših uradih, marveč nikjer ni videti naše številke „1b“, povsodi vidimo samo „1a“, ali cele od te je odbacen tisti „a“, in tedaj znači „1“ le — italijansčine. Komu je to podobno?

Sicer pa še to ni dokazano, da bi moral nositi naš jezik št. „1b“ in da bi smel nositi jezik italijanski št. „1a“.

To pa iz sledečega uzočaka.

Mi Slovenci imamo tu prvo pravico do prvenstva, iz jednostavnega vzroka, ker je nas v Avstriji več, nego Italijanov. Tako bi v Italiji imeli prvo pravico pred Slovenci do italijanstva Italijani, ker je v Italiji več Italijanov nego Slovencev. Iz tega vzroka ne pristojta št. „1a“ italijanskemu, marveč slovenskemu jeziku, dočim pristojta po pravici Italijanom njihova jezikovna številka v Avstriji — „1b“.

Da temu vendar ni tako, marveč nasprotno, je to znak, da je nered v državi in njeni jezikovni upravi, nered, ki ni v čast upraviteljem naše države. Nam pa je dolžnost, da se upremo z vso silo št. „1a“ in jo postavimo na mesto sedanjega — „1b“.

Za družbo sv. Cirila in Metoda za Istro. Slehernemu Hrvat in Slovencu mora biti znano, kako pogibeljno je stanje nas Hrvatov in Slovencev v Istri. Od vseh strani navaljujejo na nas Hrvate in Slovence v Istri. Naši neprijatelji dobivajo izdatno pomoč proti nam v oblastih in pri onih, ki dovoljujejo, da se nam kršijo po zakonih nam zagotovljene pravice, ter da se postavlja nas Hrvate in Slovence v Istri — izven zakona. Vse bi še premagali s pomočjo Božjo in naših bratov, ali poskusom naših sovražnikov, da nam oduje našo deco, teh ne bode premagati lahko.

Ali silo — kakor janičarji — ali podkupanjem — kakor hajduki — tirajo naše nedolžne otročiče v Legine šole, kjer uče te otročiče mrziti svoj materini jezik in svojo domovino, kjer iz naših otrok pripravljajo bodoče izdajalce in skrunitelje domovine. Vse to se mora goditi ponajveč v sled tega, ker Hrvatje in Slovenci nimajo svojih ljudskih šol, da si bi jih morali imeti po Bogu in zakonu. Družba sv. Cirila in Metoda si je postavila nalogo, da po mogočnosti odvrne preteči narodni pogin, popolno raznarodanje! Težka naloga to, ako pomislimo, da je v Istri do 17.000 otrok brez šole in pouka. Od kje naj vzame družba potrebna sredstva za ustrojenje in vzdrževanje tolikih šol? Dolžnost je torej vsakemu pravemu prijatelju naše še zelene veje v Istri, da priskoči na pomoč naši družbi, v kolikor mu dopuščajo moči. V to svrhu predlagamo nastopno:

Po širni domovini naj bi se našla vsaj stotina rodoljubov, ki se obvežejo pošiljati družbinemu tajniku na Voloskem prispevek 1 gl. Ne moremo si misliti, da bi se ne našlo toliko požrtvovalnih rodoljubov. S pošiljanjem teh prispevkov bi se moralo začeti še ta mesec, a pošiljanje naj bi nehalo, ak bi dotičnik res prišel v tako stanje, da ne bi mogel žrtvovati tega goldinarja na mesec, ali ko se stanje družbe zboljša tako, da ne bode potrebovala več teh prispevkov. — Rodoljubi, ki se pridružijo temu predlogu, naj izvole pošiljati svoje mesečne prispevke g. dru. Niku Fabianiču,

blagajniku družbe sv. Cirila in Metoda za Istro v Voloskem. Kakor čujemo, so se nekateri že odzvali temu pozivu. Vivant sequentes!

Prošnja do slovenskih društev v Trstu in okolici. Pišejo nam: Jedno nedeljo prihodnjega meseca septembra skliče naš vrli državni in deželni poslanec dr. Anton Gregorčič volilen shod v naših brkinskih hribih, in to v vasi Mislje oddaljeni od Divače dve uri in pol. Ob tej priliki bi želeli prirediti narodno veselico. Naše brkinsko ljudstvo ni imelo prilike še nikdar, da bi videlo kako pošteno narodno veselico in čulo lepo slovansko petje ali lepo gledališko igro. V imenu tega ubozeja, še nezavednega in zaostalega ljudstva obračamo se do slavnih narodnih društev, da bi jedno ali drugo blagoizvolilo iz rodoljubja sodelovati na namerovani narodni veselici. To bi povzdignilo naše ubogo ljudstvo in gotovo bi jako razveselilo našega poslanca. Dal Bog, da bi bila uslišana ta naša prošnja.

Iz V. okraja tržaške okolice. Pišejo nam: V nobenem okraju tržaške okolice ne trpe toliko na suši, kakor ravno v našem V. okraju. Pri nas imamo dve vrsti suše. — Prva je po božji volji. Na tej smo letos trpeli do zadnjega časa, ko nam je Bog poslal blagodejnega dežja. Prav žalosten je bil pogled na polje. Vse je bilo suho in sežgano od pekočega solnca. Voda v vodnjakih za ljudi, in v kalih za živino, je bila kakor močnik, polna raznih mrčes. Skoro gausilo se je človeku, rabiti jo za živež. Mari mislite, gospod urednik, da je tudi tu gori tako, kakor v Trstu, kjer slavni magistrat zapira vodnjake, ako se boji, da voda ni zdrava? Kaj še! Za ljubo zdravje meščanov je pač v skrbi slavni magistrat. To pa že zato, ker je med istimi mnogo — židov!

V Trstu imate celo napise nad vodnjaki po hišah, da-li je voda pitna, ali samo za pranje. Vse drugače je tu gori pri nas. Tu nam slavni magistrat napeljuje žlebe, po katerih se nam steka voda — z cest. Misli si morete, kaj vsega prinaša ta voda seboj: blata, kako mrtvo miško, tudi kako mlado mucko itd. Morete si misliti, kako ostudno je to! Pri nas ne misli magistrat na to, da bi priredil opomine nad vodnjaki, katerih voda ni za pitje. In vendar plačujemo tudi mi doklade v občinsko blagajno! Prav v tisto, v katero plačujejo meščani. Pa avita cultura menda noče poznati besed sv. pisma: Stori dobro svojemu bližnjemu. Njim velja le: osar tutto, ke gre proti Slovencu!

Ali rekli smo že, da imamo v V. okraju še drugo sušo. Ta pa je zdravnik Sussa na Opčinah. Ta suša bi rada pošušila vse, kar je slovanskega. Zato se ta suša najraje briga za politiko. Ako kdo pride k tej suši, mora najprvo čuti vprašanje: ti parli italijan? Blagor onemu, ki zna italijanski. Ako pa došlec ne zna italijanski, tedaj postaja suša rudeča kakor rak in zahteva, naj bolnik pride k njemu! Seveda pozneje že pride, ako že ni drugače. Takrat pa je suša jako postrežljiva, ako treba iti k komu, ki — ni naš. S takim se še lepo pomenita v sladkem jeziku „del si“, kam da zahaja ta in kam oni? Ali spada tudi to v poklic zdravnikov? Gotovo ne! Pač bi bilo moje skromno menenje tako, da zdravnik mora postopati z vsemi jednako. Bog nas reši magistratove suše.

G. Nadislav.

Pazinci, Buzečani, pozor! Prijeli smo in priobčujemo sledeče v opomin našemu kmetu, da se pravočasno zna varovati vseh pastij, ki mu jih nastavljajo protivniki. — Letos morajo biti v Pazinu in Buzetu razpisane občinske volitve. Protivniki se pripravljajo že sedaj na borbo. Doznali smo, da so bili buzetski voditelji italijanske stranke pred malo časom v Trstu ter da so prosili progressovce za pomoč. Zahtevali so za oboje volitve 7000 gl. Te svote jim sicer niso mogli obljubiti v Trstu, ker, kakor so rekli tam, so jim volitve Hortisa in Mauronerja preveč izpraznile blagajno. Obljubili so jim pa 2000 gl., katere naj potrose z a kapovanjem glasov; češ, da bode toliko dovolj, ker je kmet posebno letos siromašen ter gotovo tudi za malo svotico odda glas kandidatu ital. stranke. Ta faktum je zvedel pisec teh vrstic iz povsem zanesljivega vira ter ga pribija tu za javnost, da zvedo naši ljudje o protivnikih, ki so že začeli raztezati svoje mreže po naši vodi. Pristavlja tudi to: protivniki, ki nosijo v Buzetu zvonec, so zvočali, da odide lekarnar Jankovič od tam ter prepusti svoje mesto drugemu. Hitro so se obrnili

na vodstvo progressovcev, da bi ono preskrbelo kakega lekarnarja, ki bi potem lahko v Buzetu vrvnal vse agitiranje in pripravil na ljuto borbo. Našli so jednega, a ko je zvedel, da lekarna nima ravno ekscentičnih dohodkov, se je tudi odpovedal hitro. Morda pošlje odbor kakega drugega, katerega Buzečani gotovo vsprejmejo z odprtimi rokami, kakor svojega odrešenika iz „hrvatske sušnosti“. Torej pozor, Pazinci, Buzečani! Denar in agitatorji so pripravljeni, da počnejo svoje peklenško delo!

Pritožba. Prejeli smo in objavljamo: „Podpisani je v teku 1 in pol leta kakih šestkrat pisal nekemu gospodu v Labor, pošta Pomjan, ali prejel ni nobenega pisma. To se mu je zdelo jako čudno, znajočemu, kako so točni v tem tudi v Afriki. Dne 27. julija t. l. je zopet pisal zalepko, ali ob enem je pisal tudi prijatelju v Koper, prošega, da poizvé, je-li omenjeni gospod prejel pismo vsaj ta pot. Dne 1. t. m. je prišel dotični gospod v Koper, in koperski prijatelj ga je vprašal takoj, je-li prejel pismo iz Zadra, na kar je gospod odgovoril — da ne! Vračajoči se pa na dom se je oglasil na pomjanski pošti, z vprašanjem, je-li tam kako pismo za njega. Na to mu je odgovorila žena poštarjeva: „Zakaj pa ne pridete po pisma na pošto?“ Na to pametno (?) vprašanje je odgovoril gospod to, kar jej je šlo. To je faktum. Zdaj pa okoliščine: Rečena zalepka ima tri pečate: Zadar 27. 7. — Capodistria 29. 7. — (Paugnano) Pomjan 29. 7. Zdaj se vprašajmo: Kaj pomeni, da je počivala na pošti pomjanski toliko časa — cele tri dni! In Bog zna do kedaj še bi bila počivala, da ni sam prišel po njo. Kje pa so se pozgubila moja prejšnja pisma? —

Še eno. Zvedel sem, da si je Ana Sabadin v Marezigah, p. Pomjan, naročila lani „Cvetje iz vrtov sv. Frančiška“, ali ni prejela prvih treh zvezkov! Da ne zgubi vseh, je odredila, da so jej zvezki prihajali po drugi osebi, bivajoči v Kopru, in letos po čast. župniku v Marezigah. Morda dobim odgovor, da na pošti v Pomjanu nimajo listovno, ki bi nosil pisma na dom in da mora vsakdo sam hoditi po pisma na pošto. Ali za božjo voljo: ali naj vsa občina — kakih 6000 duš — sleherni dan hodi na pošto povpraševati, da-li ni tam kakega pisma za tega ali onega? To bi bilo vendar nezmislno. Prosimo torej slavno direkcijo, da se odpravijo taki nedostatk.

V Zadru, dne 11. avgusta 1897.

S. K.

Štrajki. Večina mizarških pomočnikov se je že povrnila na delo, ostali se menda povrnejo kmalu, tako, da se zopet prične delo po vseh delavnicah. Žal, da ne moremo dati takega poročila o štrajku pekovskih pomočnikov. Predvčeraj so zborovali zopet gospodarji in so odklonili vse spremenjene zahteve delavcev. Te dni je prišlo par pekovskih pomočnikov od zunaj, da bi ustopili v delo. Povabili so jih nekateri gospodarji. Ko pa so videli, da štrajk nadaljuje, ostavili so zope naše mesto. Štrajkujoči delavci so se zbrali sinoči, da se domenijo o nadaljnjem postopanju. Vsakako je štrajk stopil v akutno stanje. Na škodi pa bomo vsi: gospodarji, ker se jim kupčija ne vrši redno, delavci, ker so brez zaslužka, in konsumente, ker morajo jesti veliko slabeji in dražji kruh. Najhuje na vsem pa je to, da se danes niti približno presoditi ne da, kedaj bode konec temu stanju.

Tudi štrajk kovaških pomočnikov je menda pred durmi. I oni so menda že izročili gospodarjem spomenico, s katero zahtevajo 20% povišanje meзде. — Slednjič hote štrajkati tudi nakladalci oglja.

Iz Sežane se nam piše: Že dolgo se je čutila na Krasu silna potreba drugega zdravnika, ker naš velenčeni gospod okrajni zdravnik, preobložen z uradnim poslom, ni mogel zdraviti posamičnih bolnikov, tudi ne nevarno bolnih. Gospodi prebivalcem gornjega Krasa in bližnjih krajev nanzanja se vesela vest, da se je danes naselil v Sežani velenčeni zdravnik dr. Josip Vilimek. Od vas je odvisno, ali ostane v Sežani več časa ali ne. Ker je Slovan, Čeh po rojstvu, in govori lepo slovenski in ker je izboren zdravnik, vam ga priporočamo najtopleje.

Pevsko društvo „Danica“ na Kontovelju priredi veselico na prvo nedeljo meseca septembra. Vspored se prijavi pravočasno.

